

„ALI SI KAJ JEZEN?“ . . .

LOJZE ZUPANC

(Belokranjska pripovedka)

V lepi, visoki hiši je stanoval bogat kmet. Okoli hiše so bila obsežna gospodarska poslopja. Njegovi hlevi so bili polni goved, njegovi svinjaki prepolni pujskov.

Bogati kmet je bil zelo rejen. Tudi njegova žena je bila rejena. Živina, ki sta jo imela, pa ni bila rejena. Tudi pujski niso bili nikakršni pujski; bili so suhi in pretegnjeni. — — —

Bogati kmet je bil zelo hudoben. Zato ni hotel nihče služiti pri njem. Potlej seveda ni bilo nič čudnega, če so bili njegovi pujski slabo rejeni. Pa tudi za njegovo ženo je veljal pregovor: »Debela gospodinja — suhi pujski . . .«

Zvedeli so trije bratje, da je bogati kmet brez hlapca. Bili so revni in brez dela. Zatorej je odšel najstarejši k bogatincu ter se mu ponudil v službo. Z velikim veseljem ga je sprejel bogati kmet in mu dejal: »Pri meni ti ne bo sile. Ampak pazi ti boš moral, da mi boš v delu ugodil, da boš storil vse po moji všeči. Če pa boš napravil kaj neveljavega, kar me bo ujezilo, ti bom dal sto zlatnikov. Ampak glej, če ti bom jaz takšno zagodel, da te bo ujezilo, se pravi, da boš postal jezen — še tisto uro boš moral iz službe!«

Drugo jutro je bogati kmet poslal svojega hlapca v lozo. Naročil mu je: »Ojarmi vole in pojdi v lozo po drva. Ko boš naložil poln voz, se lahko vrneš domov. Preje pa ti ni treba hoditi pred moje oči! Na, s seboj vzemi tole vrečo! Ali gorje ti, če jo boš odvezal! Da mi prineseš nazaj takšno, kakršno sem ti izročil! Si razumel?« —

»Sem!« je pritrdil hlapec in odšel.

Kmetova loza je bila daleč. Cel dan je hlapec sekal drva in jih nalagal na voz. Komaj je storil do noči. Bil je silno lačen, a vreče se ni upal odvezati — bal se je gospodarjeve groznje. Ves zbit, utrujen in sestradan se je pozno zvečer vrnil na dom bogatega kmeta.

»Si napravil, kar sem ti naročil?« ga je vprašal kmet.

»Sem,« je zagodrnjal. »Težko sem delal.«

»Ali si kaj jezen?« ga je vprašal kmet.

»Kako ne bi bil jezen,« se je razburil hlapec, »ko me pa pošljete v lozo, s seboj mi pa ne daste nič jela!«

»No, ker si jezen, te jutri ne potrebujem več. Lahko greš! Tako sva se dogovorila!« se je kmet zadril nanj in ga napodil v noč.

Ves sestradan je prišel k bratoma in jima povedal, kako neusmiljen je bogati kmet. — — —

Drugo jutro je k bogatemu kmetu odšel mlajši brat ter se mu ponudil v službo. Kmet ga je radevolje sprejel in še je dejal: »Lahko služiš pri meni. Zahtevam pa, da me boš ubogal in storil vse, kar ti bom naročil. Če te bom pa ujezil, boš moral zapustiti mojo hišo. Če boš pa ti mene ujezil, ti bom dal sto zlatnikov! Velja?«

»Velja!« je udaril drugi brat v kmetovo tolsto desnico.

Drugo jutro je bogati kmet poslal svojega hlapca v mlin. Naročil mu je: »Ojarmi vole in zapelji žito v mlin. Kadar bo mlinar zmlel žito v moko, se vrni domov. Pa da mi ne prideš preje pred oči! S seboj vzemi tole vrečo! Ali gorje ti, če jo boš odvezal! Da mi prineseš nazaj takšno, kakršno sem ti izročil! Si razumel?«

»Sem,« je pritrdil hlapec in odšel.

Mlin je bil zelo daleč. Cel dan je moral hlapec čakati, preden je mlinar zmlel žito. Lakota ga je vedno huje imela, a vreče se ni upal odvezati. Bal se je gospodarjeve groznje. Pod večer se je truden in sestradan vrnil na dom bogatega kmeta.

»Si pripeljal moko?« ga je vprašal kmet.

»Sem!« je odgovoril. »Dolgo sem moral čakati, preden je mlinar zmlel vse žito.«

»Ali si kaj jezen?« ga je vprašal kmet.

»Kako ne bi bil jezen,« se je razburil hlapec, »ko me pa pošljete v mlin, s seboj mi pa ne daste nič jela!«

»Ker si jezen, te jutri ne potrebujem več. Lahko greš! Tako sva se pogodila!« se je kmet zadril nanj in ga napodil v noč.

Utrujen in lačen se je vrnil k bratoma in jima povedal, kakšen trdosrčnež je bogati kmet. — — —

Tretje jutro je k bogatemu kmetu odšel najmlajši brat ter se mu ponudil v službo. Bogati kmet ga je vesel sprejel in še mu je dejal: »Delati boš moral pri meni in ubogati. Gorje ti, če te bom ujezil! Še tisto uro boš moral iz moje hiše! Če si ti bo pa posrečilo, da boš ujezil ti mene, ti bom dal sto zlatnikov. Si zadovoljen s takimi pogoji?«

»Sem,« je dejal najmlajši brat.

Drugo jutro je bogati kmet naročil svojemu hlapcu: »Napreži konje in pojdi z njimi na moj travnik. Travo pokosi, posuši jo in seno pripelji domov. Do večera boš imel dovolj dela. S seboj vzemi tole vrečo. Ali gorje ti, če jo boš odvezal! Da mi prineseš zvečer takšno nazaj, kakršno sem ti izročil! Si razumel.«

»Pa še kako!« je pritrtil hlapec in odšel.

Kmetov travnik je bil v gorščiji — daleč, daleč... Ali hlapec je bil priden in delaven, do poldneva je že pokosil travnik. Potlej je sel in odvezal kmetovo vrečo.

V vreči je bil kos prekajenega mesa in hleb kruha. Ker je bil močno lačen, je oboje pospravil, preden bi odmolil tri očenaše. Popoldne pa je pričel sušiti seno. Preden je zašlo sonce, je bilo suho. Naložil ga je na voz in obrnil proti domu.

Srečal je cigane. Vprašali so ga: »Prodaš konje in seno?«

»Prodam!« se je zasmejal najmlajši brat.

»Koliko ceniš?«

»Deset zlatnikov!«

Dobil jih je. Cigani pa so odšli s konji in senom.

Praznih rok se je vrnil domov.

»Sem že doma. Ali nisem priden?« se je javil gospodarju.

»Pa si tudi vse storil?« ga je vprašal kmet.

»Oja, sem, sem. Tisto pa, tisto!«

»Kje so pa moji konji in seno?« ga je vprašal gospodar.

»Oboje sem prodal!« se je zarežal hlapec.

»A tako...?« se je gospodar ugriznil v ustnico.

»Ali ste kaj jezni?« je vprašal hlapec bogatega kmeta.

»Nič!« je odgovoril gospodar in mu pokazal hrbet.

»Jaz tudi mislim, da nič,« se je prekanjeni hlapec muzal za njim. In odšel je spat v pojato.

Bogatemu kmetu pa je bilo hudo žal za izgubljena konja. Ali zapoditi hlapca ni mogel preje, dokler ga leta ne bo ujezil...

Drugi dan je gospodar poslal hlapca ovce past. Hlapec je odšel v goro in pasel ovce. Pod večer je čredo gonil domov. Pot je vodila mimo prepada. Po nesreči so tri ovce padle v prepad.

Pastir pa se je kar vrnil domov. Na dvoru je srečal gospodarja in ga pozdravil: »Dober večer. Smo že doma. Pa tri ovce manjkajo. V prepad so padle.«

»A tako?« se je ustrašil gospodar.

»Ali ste kaj jezni?« je vprašal pastir.

»Kako ne bi bil,« se je zagovoril bogati kmet, »če si pa za samo škodo pri hiši!«

»A tako? Jezni ste? Potlej pa kar brž sto zlatnikov sem,« je pastir pomolil izteg-njeno dlan pred nos bogatega kmeta.

Kaj je hotel gospodar? Moral je seči v mošnjo in odšteti sto zlatov.

»Ali si kaj jezen?« je vprašal pastirja, ko mu je odštel stoti zlatnik.

»Sem! Zato pa lahko tudi kar grem! Ali se mar nisva tako pogodila?« je pastir zavpil in izginil. — — —

Vesel in bogat se je vrnil k bratoma. Za zlatnike je kupil lepo hišico in tri dolge njive. Vsi trije bratje so živeli v tej hišici in jedli, kar so jim rodile tri dolge njive. Ničesar jim ni manjkalo! — — —

---

150 LET LETALSTVA

Leto 1933. nam prinaša dva pomembna jubileja v zgodovini tehnike. 150 let je minilo, odkar so napravili prvi uspešni polet z balonom, pred 30. leti, pa so iznašli prvo motorno letalo.

V prejšnjih časih so se mnogo trudili, da bi pogruntali umetnost ptičjega leta; zadovoljili so se le s starimi pravljicami o letečih ljudeh, o Ikaru, ki je hotel leteti na sonce, in o bogovih s perutastimi čevlji (Hermes = bog trgovine in prometa). Znameniti slikar Leonardo da Vinci (1452—1519) je izumil v 16. stoletju netopirjeve peruti, s katerimi pa ni poskušal nikoli letati. Tudi Francozi, Nemci in Angleži so mnogo poskušali v tej panogi tehnike do 19. stoletja, toda nihče ni uspel.

Šele l. 1783. sta imela precejšen uspeh s svojim balonom, ki je bil napolnjen z vročim zrakom, brata Mongolfier. V njem so napravili prvi poskusni polet, ki je trajal le 10 minut, sledeči pasažirji: petelin, raca in ovca. Še istega leta so se dvignili ljudje z »Mongolfierovo zračno ladjo« 1000 metrov visoko in so preleteli za tiste čase precejšno razdaljo 140 km.

Prvi uspešen polet s krili se je posrečil nemškemu inženjerju Otonu Lilienthalu l. 1896. z jadralnim letalom, ki je še danes vzor za vsa sedanja jadralna letala brez motorja.

Danes, ko je poteklo od prvih početkov letalstva 150 let, pa plovejo po zraku zračni velikani iz aluminija, polnjeni z negorljivim plinom helijem, baloni se dvigajo do stratosfere (ozračje brez zračnih struj, kjer vlada mraz do 60° C), velikanska letala prenašajo potnike in na stotine kilogramov težke tovore v daljne dežele, bojna letala v obliki goloba pa krožijo po zraku in so nevarno orožje za nasprotnika v primeru vojne. Danes imamo že aeroplane, ki se dvignejo navpično v zrak in lahko na isti način tudi pristanejo: na zadnji pariški letalski razstavi smo videli celo udoben aeroplanček za eno osebo, ki se da zložiti. Mogoče ni niti tako daleč tisti čas, ko bo imel vsak človek par perutnic na hrbtu in v žepu majhen motor, da se bo lahko kosal s pticami.

V zapuščini slikarja Leonarda da Vincija so našli tudi risbe z načrti prvega padala. Prva taka naprava v obliki velikanskega dežnika, ki se je dala dokaj uspešno uporabljati, je stara tudi 150 let. Danes pa imamo že padala, ki so pritrjena pod sedežem v letalu, da potnike v primeru nevarnosti kar s sedežem vred varno pripeljejo na zemljo.
